

Súd: Krajský súd Bratislava
Spisová značka: 15Co/237/2018
Identifikačné číslo súdneho spisu: 1316211478
Dátum vydania rozhodnutia: 30. 01. 2020
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Silvia Walterová
ECLI: ECLI:SK:KSBA:2020:1316211478.1

Uznesenie

Krajský súd v Bratislave v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Silvie Walterovej a členov senátu JUDr. Márie Hajdínovej a JUDr. Evy Mészárosovej v právnej veci žalobkyne: Q. C. , narodená dňa XX.XX.XXXX, trvale bytom W., E. č. XXXX/X, zastúpená Mgr. et Mgr. Natáliou Buckovou, advokátkou, Drahovce, Školská č. 852/16, proti žalovanému: U. P. , narodený dňa XX.X.XXXX, trvale bytom W., U. č. 8, zastúpený spoločnosťou FELŠÖCI & Partners, s.r.o., IČO: 47 254 203, Bratislava, Bajkalská č. 31, za ktorú koná JUDr. Ing. Ján Felšöci, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, na odvolanie žalobkyne proti rozsudku Okresného súdu Bratislava III. zo dňa 28. júna 2018, č.k. 19 C 169/2016-170, takto

rozhodol:

Rozsudok Okresného súdu Bratislava III. zo dňa 28. júna 2018, č.k. 19 C 169/2016-170,
z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

odôvodnenie:

1. Okresný súd Bratislava III. rozsudkom zo dňa 28.6.2018, č.k. 19 C 169/2016-170, I. zamietol žalobu; II. žalovanému nepriznal voči žalobkyňi nárok na náhradu trov konania. Vychádzal zo žaloby doručenej súdu dňa 4.7.2016, ktorou sa žalobkyňa domáhala určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam nachádzajúcim sa v katastrálnom území H., zapísaných na liste vlastníctva č. XXXX, a to pozemok parcela registra „C“ č. XXXX/XXX, zastavané plochy a nádvoria o výmere XX m² a rodinný dom so súpisným č. XXXX, postavený na parcele č. XXXX/XXXX, z dôvodu porušenia zákonných ustanovení Občianskeho zákonníka zo strany žalovaného pri uzatváraní Kúpnej zmluvy zo dňa 13.4.2015 v znení Dodatku zo dňa 30.6.2015, ktoré sú podľa § 39a Občianskeho zákonníka neplatné od počiatku, takže k prevodu vlastníckeho práva k uvedeným nehnuteľnostiam v zmysle príslušných zákonných ustanovení nikdy nedošlo. Žalobkyňa žalobu odôvodnila tým, že ako predávajúca uzavrela so žalovaným ako kupujúcim dňa 13.4.2015 Kúpnu zmluvu, ktorou mu odpredala uvedené nehnuteľnosti za kúpnu cenu 9.500,- €, ktorá mala byť uhradená v dvoch splátkach. V zmluve bolo dohodnuté, že má právo užívať nehnuteľnosti do konca februára 2016 a následne ich spolu so svojou rodinou vypratať. V prípade nesplnenia tejto povinnosti sa zaviazala platiť poplatok za užívanie nehnuteľností vo výške 500,- € mesačne a náklady za odobraté médiá. Dňa 30.6.2015 uzavrela so žalovaným dodatok k zmluve, na základe ktorého bol zmenený proces vyplatenia kúpnej ceny tak, že suma 8.200,- € bude vyplatená po častiach ku dňu 30.6.2015 a zostatok kúpnej ceny vo výške 1.300,- € bude vyplatený po vypratani nehnuteľnosti a predložení dokladu o zaplatení odobratých médií. Súčasne bol dohodnutý termín vypratania nehnuteľnosti do konca októbra 2015 pod sankciou poplatku za užívanie vo výške 500,- € mesačne a nákladov za odobraté médiá. Dôvodom uzatvorenia kúpnej zmluvy mala byť skutočnosť, že žalovaný jej, i jej rodine, požičal sumu 800,- € na náklady spojené s umiestnením matky jej manžela do sociálneho zariadenia, ktoré mu nebola schopná vrátiť, nakoľko pre jej nízky príjem nebola možnosť poskytnutia pôžičky z banky. Žalovaný jej navrhol uzatvoriť kúpnu zmluvu, ktorú sám vypracoval, s ktorej obsahom sa nemala možnosť oboznámiť. Kúpna cena stanovená v zmluve vzhľadom na jej nezalosť na trhu s nehnuteľnosťami sa jej zdala enormná, hoci jej skutočná hodnota sa môže pohybovať až v takmer 10-násobnej výške. Žalovaný sa tak veľmi jednoducho a nekalým spôsobom dostal k jej majetku,

využívajúc jej nevedomosť, nízku životnú úroveň a pomery jej rodiny, pričom si nevedomila následky svojho konania. Predmetnú kúpnu zmluvu v zmysle § 39a Občianskeho zákonníka, účinného od júna 2014, považuje za neplatnú, nakoľko objektívny znak úžery bol v tomto prípade jednoznačne naplnený, keď pre nesplatenie pôžičky vo výške 800,- € mala prísť o vlastníctvo k nehnuteľnosti v neporovnateľne vyššej hodnote ako bola dohodnutá kúpna cena vo výške 9.500,- €. Žalovaný znalý pomerov (nižšia životná úroveň, jej veľmi slabé všeobecné povedomie) tak využil jej tieseň, neschopnosť vrátiť pôžičku, neskúsenosť s predajom nehnuteľnosti a nevedomosť o cenách nehnuteľností na realitnom trhu. Nemala možnosť si zmluvu dostatočne preštudovať, ak by poznala situáciu na trhu s nehnuteľnosťami, nikdy by ju nepodpísala. Svojím ľahkomyselným konaním pri absencii rozumovej vyspelosti tak prišla o svoj jediný domov, pretože nebola schopná rozpoznať hodnotu svojho plnenia alebo sľubu k hodnote vzájomného plnenia žalovaného. Naliehavý právny záujem na určení vlastníctva je podľa jej názoru v tom, že je potrebné zaoberať a vysporiadať sa s otázkou absolútnej neplatnosti týchto právnych úkonov ako otázkou prejudiciálnou, potrebnou pre rozhodnutie vo veci samej. Zároveň namietala neprimeranú výšku poplatku za užívanie nehnuteľností k jej nízkemu príjmu a výške kúpnej ceny nehnuteľností. Poplatok za užívanie nehnuteľností nie je schopná uhrádzať a žalovaný začal uskutočňovať kroky k násilnému vysťahovaniu.

2. Súd prvej inštancie vo veci nariadil pojednávanie, vykonal dokazovanie vyjadrením strán sporu, oboznámením sa s listinnými dôkazmi založenými v spise, na základe čoho zistil nasledovný skutkový stav veci. Žalobkyni bol rozhodnutím Centra právnej pomoci, kancelária Bratislava, zo dňa 7.4.2016, sp.zn. XXXX/XXXX-KaBA, ČRZ: XXXXX/XXXX, priznaný nárok na poskytovanie právnej pomoci a určená advokátka Mgr. Natália Bucková na zastupovanie v konaní pred súdom v právnej veci o určení neplatnosti kúpnej zmluvy a určení vlastníckeho práva. Žalobkyňa k naliehavému právnemu záujmu na určení vlastníckeho práva k nehnuteľnosti uviedla, že naliehavý právny záujem vidí v zlej finančnej situácii a finančnej núdzi, pričom by bola poškodená na svojich právach, keby nebola úspešná v žalobe. Žalovaný žiadal žalobu zamietnuť vzhľadom k tomu, že žalobkyňa v rámci svojho prednesu na pojednávaní a písomne podanej žaloby, ako aj uplynutia dostatočne dlhého času od jej podania na súd, nepreukázala procesnú prípustnosť žaloby, teda nepreukázala naliehavý právny záujem, čím bez jeho preukázania nie je možné vykonávať dokazovanie a zaoberať sa meritom veci. Vzhľadom na zásadu koncentrácie konania žiadal žalobu zamietnuť a priznať náhradu trov konania.

3.1. Po právnej stránke súd prvej inštancie rozsudok odôvodnil ustanovením § 137 písm. c/, C.s.p. a dôvodil nepreukázaním naliehavého právneho záujmu zo strany žalobkyne na požadovanom určení. Uviedol, že pri posúdení žaloby vychádzal z toho, že žalobkyňa sa v navrhovanom výroku rozsudku domáhala určenia, že je vlastníkom nehnuteľností nachádzajúcich sa v katastrálnom území H., zapísaných na liste vlastníctva č. XXXX, pozemku parcela registra „C“ č. XXXX/XXX, zastavané plochy a nádvoria o výmere XX m² a rodinného domu, súpisné č. XXXX umiestneného na parcele č. XXXX/XXXX. Naliehavý právny záujem deklarovala žalobkyňa prostredníctvom písomnej žaloby tým, že je potrebné sa zaoberať a vysporiadať s otázkou absolútnej neplatnosti právnych úkonov- kúpnej zmluvy a jej dodatku ako otázkou prejudiciálnou potrebnou pre rozhodnutie vo veci samej a na pojednávaní konanom dňa 28.6.2018 tak, že naliehavý právny záujem vidí v zlej finančnej situácii a finančnej núdzi a na opätovnú výzvu naliehavý právny záujem zdôvodnila tým, že by bola poškodená na svojich právach, keby nebola úspešná v žalobe. Poukázal na to, že podľa ustanovenia § 137 písm. c/ C.s.p. možno uplatniť pozitívne alebo negatívne určenie, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je. Žalobcu zaťažuje dôkazné bremeno spočívajúce v povinnosti preukázať, že na určení právneho vzťahu alebo práva v čase rozhodovania súdu má naliehavý právny záujem. Platí, že každý sa môže domáhať stanoveným spôsobom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde. Spôsob, akým sa možno domáhať svojho práva na súde, v sporovom konaní upravuje Civilný sporový poriadok v citovanom ustanovení, ktoré doterajšiu právnu úpravu (§ 80 písm. c/ O.s.p.) pomerne výrazne modifikuje, kde sa rozlišuje klasická určovací žaloba a žaloba o určení inej právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d/ C.s.p. Ako zdôraznil zákonodarca v dôvodovej správe, jeho záujmom bolo vylúčiť všetky nepotrebné a nezmyselné žaloby o určení neplatnosti/platnosti právnych úkonov a iných právnych skutočností, ktoré vyvolávajú ďalšie spory a mŕňajú sa účelu žaloby určovacej. Medzi osobitné predpisy podľa písmena d/ patria napríklad Zákonník práce, zákon o dobrovoľných dražbách, zákon o spotrebiteľských úveroch a pod. V rozhodovacej praxi súdov sa ustálil názor, že určovací žaloba podľa § 137 písm. c/ C.s.p. má miesto jednak tam, kde je pomocou nej možné eliminovať stav ohrozenia práva, či neistoty v právnom vzťahu, ak k zodpovedajúcej náhrade nie je možné dospieť inak a tiež v prípadoch, v ktorých určovací žaloba účinnejšie, než iné právne prostriedky, vystihuje obsah a povahu príslušného právneho

vzťahu, prostredníctvom ktorej možno dosiahnuť úpravu tvoriacu určitý právny rámec, ktorý je zárukou odvrátenia budúcich sporov strán. Podstatnou otázkou pre procesnú prípustnosť určovacieho návrhu je, či žalobca v danom právnom vzťahu môže navrhovaným určením dosiahnuť odstránenie spornosti a ochranu svojich práv a oprávnených záujmov, ktoré nemožno dosiahnuť iným právnym prostriedkom, a či sa požadovaným určením, či tu právny vzťah alebo právo je, alebo nie je, dosiahne pevný základ pre právne vzťahy účastníkov sporu a predíde sa návrhu na plnenie. Zaoberal sa preto prvotne otázkou preukázania naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení vlastníckeho práva žalobkyne k nehnuteľnostiam. Absencia naliehavého právneho záujmu, ktorý je pri žalobách na určenie vyžadovaný, je dôvodom na zamietnutie žaloby nie z vecných dôvodov, ale z dôvodov procesných. Nepreukázaná existencia naliehavého právneho záujmu v čase rozhodovania súdu vedie k zamietnutiu určovacieho návrhu. Naliehavý právny záujem súd preto skúma v každom štádiu konania, a to z úradnej povinnosti. Bez doloženej existencie takéhoto záujmu musí súd žalobu zamietnuť (ako neprípustnú). Naliehavý právny záujem na požadovanom určení vlastníckeho práva odôvodnila žalobkyňa tým, že je potrebné sa zaoberať a vysporiadať s otázkou absolútnej neplatnosti právnych úkonov-kúpnu zmluvou a jej dodatkom ako otázkou prejudiciálnou, potrebnou pre rozhodnutie vo veci samej a naliehavý právny záujem videla v zlej finančnej situácii a finančnej núdzi, pričom by bola poškodená na svojich právach, keby nebola úspešná v žalobe. Žalobkyňa ako pán sporu (dominus litis) zastúpená advokátom na základe rozhodnutia Centra právnej pomoci o priznaní nároku na poskytovanie právnej pomoci zo dňa 7.4.2016 (č.l. 61 spisu), príslušnou žalobou a právnym zdôvodnením na pojednávaní konanom dňa 28.6.2018 určila medze, v rámci ktorých by jej mal súd poskytnúť ochranu jej právam a právam chráneným záujmom. Skutočnosti tvrdené žalobkyňou naliehavý právny záujem na požadovanom určení založiť nemohli, v takom prípade je potrebné žalobu z tohto (procesného) dôvodu zamietnuť bez toho, aby bola žaloba preskúmaná z vecného hľadiska. Pokiaľ postup žalobkyne stanoveným požiadavkám na meritórne posúdenie uplatnenej žaloby nevyhovuje a požadovaný naliehavý právny záujem žalobkyňa nepreukáže, tak ako tomu bolo v danej veci, je dôvodné žalobu zamietnuť. Pokiaľ je sporné, kto je vlastníkom určitej nehnuteľností, tento spor musí rozhodnúť súd v civilnom sporovom konaní, pričom naliehavý právny záujem spočíva v tom, že až na základe rozhodnutia súdu môže byť pôvodne sporný údaj v katastri nehnuteľností zmenený a preto podaná žaloba na určenie vlastníckeho práva je tak jediným možným postupom ako dosiahnuť zmenu zápisu v katastri nehnuteľností. Vzhľadom na všetky vyššie uvedené dôvody, skutočnosti a závery, žalobu zamietol bez toho, aby vykonával dokazovanie v celom rozsahu.

3.2. Výrok o náhrade trov konania odôvodnil ustanoveniami § 251, § 255 ods. 1, § 257, § 262 ods. 1 C.s.p. a žalovanému trovy konania nepriznal. Poukázal na ustanovenie § 257 C.s.p., podľa ktorého súd výnimočne neprizná úspešnej strane náhradu trov konania, ak existujú dôvody hodné osobitného zreteľa. Predpokladom výnimočného použitia tohto ustanovenia je, aby išlo o prípad hodný osobitného zreteľa. Ide o odchýlku zo zásady zodpovednosti za úspech v konaní. Je odôvodnená tam, kde by strohá aplikácia ustanovenia o náhrade trov konania mohla v konkrétnych prípadoch viesť k nežiaducej tvrdosti. Výnimočnosť prípadu môže spočívať jednak v okolnostiach danej veci, ale i v okolnostiach na strane strán konania. Úvaha súdu o tom, či ide o výnimočný prípad a či sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, musí vychádzať z posúdenia individuálnych okolností konkrétnej veci. Týmito okolnosťami môžu byť dôvody osobné, majetkové a sociálne pomery strán konania, dôvody uplatnenia nároku na súde, či postup strany v konaní. Účelom ustanovenia § 257 C.s.p. je umožniť súdu zmierniť dôsledky právnych noriem upravujúcich náhradu trov konania zavedením moderačného absolútného práva. Toto ustanovenie je výrazom skutočnosti, že tam, kde zákon nemôže byť natoľko kazuistický, aby postihol celú rozmanitosť života, právo sa dotvára sudcovským výkladom v medziach ustanovených všeobecnými podmienkami uvedenými v zákone, za splnenia ktorých môže dôjsť rozhodnutím súdu k inému záveru o náhrade trov konania, než by plynul z použitia všeobecných zásad náhrady trov konania. Civilný sporový poriadok vyžaduje pre realizáciu tohto sudcovského moderačného práva, aby v danom prípade išlo o výnimočné okolnosti a dôvody hodné osobitného zreteľa. Jednou zo skupín prípadov, v ktorých aplikácia tohto ustanovenia prichádza do úvahy, sú prípady charakteristické sociálnym aspektom, ktorý vystupuje do popredia vtedy, keď povinná strana sporu nemôže uhradiť náhradu trov konania z dôvodov, ktoré sama nezavinila, alebo ich môže uhradiť len s veľkými ťažkosťami. V takýchto prípadoch súd zohľadňuje osobné, majetkové, zárobkové a iné pomery oboch strán, prihliada na postoj strán v konaní a prípadne iné okolnosti a môže dospieť k záveru o úplnom nepriznaní trov konania úspešnej strane alebo o nepriznaní čiastočnom, a to práve s ohľadom na intenzitu preukázaných dôvodov hodných osobitného zreteľa [uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 8.12.2011, sp.zn. (správne č.k., poznámka odvolacieho súdu) II. ÚS 563/2011-14]. Rozhodnutie o nepriznaní náhrady trov konania podľa § 257 C.s.p. sa nesmie javiť ako

neprimeraná tvrdosť voči subjektom konania a nesmie odporovať dobrým mravom a preto nie je možné vykladať ho tak, že je naň možné prihliadnúť kedykoľvek bez zreteľa na základné zásady rozhodovania o trovách konania (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 28.1.2010, sp.zn. 2 M Cdo 17/2009). V predmetnej veci videl dôvody hodné osobitného zreteľa spočívajúce v tom, že majú sociálnu povahu. Pri posudzovaní okolností hodných osobitného zreteľa, súd vždy prihliada na osobné, majetkové, zárobkové a iné pomery strán sporu a tiež na okolnosti, ktoré viedli žalobcu k uplatneniu práv na súde a jeho postoj v konaní. Pokiaľ ide o majetkové a sociálne pomery žalobkyne preukázané v Rozhodnutí Centra právnej pomoci Bratislava zo dňa 7.4.2016, ktorým bol žalobkyni priznaný nárok na poskytovanie právnej pomoci konštatoval, že táto pracuje ako upratovačka v spoločnosti TIP-TOP Services, s.r.o. s priemerným mesačným príjmom v čase podanie žaloby v roku 2016 vo výške 469,99 €; žije v spoločnej domácnosti so svojim dlhodobo chorým manželom a synom, ktorí sú bez príjmu, nie je vlastníčkou nehnuteľného majetku. Žalobkyňa ako jediná je zdrojom príjmu pre celú svoju rodinu, pričom podľa jej tvrdení je postihnutá viacerými exekúciami, okrem nákladov na spotrebu elektriny, plynu a vody vo výške 150,- € uhrádza bankové úvery, ktorých mesačná splátka je vo výške 152,03 €, úvery od iných nebankových subjektov vo výške 64,29 €, cestovné a lieky v celkovej výške 60,- €, jej celkové náklady na mesiac predstavujú sumu cca 426,32 €. Vychádzajúc z uvedených skutočností považoval za preukázané, že žalobkyňa by zrejme procesne úspešnému žalovanému mohla zaplatiť náhradu trov konania len s veľkými ťažkosťami. Majetkové pomery a sociálne postavenie žalobkyne je v pomere k trovám žalovaného natoľko nepriaznivé, že nemožno od nej spravodlivo očakávať, že by bola schopná trovy konania uhradiť bez väčších problémov. Na druhej strane síce stojí procesne úspešný žalovaný, ktorý predmetný spor nevyvolal a v konaní sa len bránil, avšak s ohľadom na majetkové pomery žalovaného ako vlastníka ďalších nehnuteľností, jeho postavenie v spoločnosti je stabilnejšie a skutočnosť, že mu nebola priznaná náhrada trov konania, neprimerane nezasiahne do jeho majetkového postavenia a negatívne neovplyvní jeho životnú úroveň, aj s prihliadnutím na výšku trov konania spočívajúcu v dvoch úkonoch právnej pomoci advokáta (1. prevzatie a príprava, 2. účasť na pojednávaní dňa 28.6.2018). Vo všeobecnosti možno povedať, že vždy treba zvažovať okolnosti konkrétneho prípadu, a to nielen na strane toho, v koho prospech má byť toto ustanovenie použité, ale aj na strane toho, komu inak patriaci nárok nie je priznaný, či možno od neho spravodlivo požadovať, aby trovy konania znášal bez nároku na ich náhradu, keď mal v konaní úspech. Mal za jednoznačne preukázané, že jeho rozhodnutie nepoškodzuje žalovaného na jeho práve na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru (II. ÚS 122/09). Záverom poukázal na priebeh samotného konania, ktorého predmetom bolo určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, kedy žalobkyňa zastúpená advokátom na základe rozhodnutia Centra právnej pomoci niesla riziko nepreukázania naliehavého právneho záujmu pri určovacej žalobe z dôvodu, že tento riadne neodôvodnila, čo je otázka procesnej prípustnosti žaloby a otázka právna. Nedostatok naliehavého právneho záujmu respektíve jeho nezdôvodnenie, nepreukázanie, bolo v konečnom dôsledku aj dôvodom, pre ktorý bola žaloba žalobkyne zamietnutá, nie skutočnosť, že by nepreukázala dôvodnosť svojich nárokov.

4. Proti tomuto rozsudku podala včas odvolanie žalobkyňa dôvodiac tým, že konanie má inú vadu, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 365 ods. 1 písm. d/, h/ C.s.p.). Je presvedčená, že všetky procesné podmienky prípustnosti žaloby riadne naplnila a nestotožnila sa s názorom prvoinštančného súdu uvedenom v odôvodnení napadnutého rozhodnutia, že nepreukázala naliehavosť právneho záujmu na určovacej žalobe. Uviedla, že vo svojej žalobe tvrdí, že žalovaný pri uzatváraní kúpnej zmluvy a dodatku, ktorým na neho previedla nehnuteľnosti, ku ktorým žiada určiť vlastnícke právo, využil jej tieseň, neskúsenosť, nízku rozumovú vyspelosť, ľahkomyselnosť a jej neschopnosť plniť záväzky a získal tak pre seba plnenie v hrubom nepomere k ním poskytnutému plneniu, čím naplnil všetky znaky, tak objektívne ako i subjektívne, úžery. Právny úkon vykonaný úžernícky sa považuje za neplatný podľa § 39a Občianskeho zákonníka, pričom neplatnosť nastáva od počiatku, teda akoby takýto úkon ani nikdy urobený nebol. Nakoľko však na základe takto vykonaných právnych úkonov došlo k zápisu žalovaného ako vlastníka sporných nehnuteľností do katastra nehnuteľností, nemala inú možnosť, ako podať predmetnú určovaciu žalobu. Bez súdneho určenia vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam nie je možné dosiahnuť zmenu zápisu vlastníka v katastri nehnuteľností, takže nemá inú možnosť, ako domáhať sa takéhoto určenia pred súdom prvej inštancie. Všetky uvedené skutočnosti jasne a jednoznačne vyplývajú už zo samotného žalobného návrhu, pretože sú v ňom výslovne uvedené. Poukázala na to, že žiaden zákon priamo nedefinuje naliehavosť právneho záujmu, vychádza sa pri definícii tohto pojmu z ustálenej súdnej praxe. Už bývalý Najvyšší súd Slovenskej socialistickej

republiky zaujal názor, že naliehavý právny záujem jestvuje najmä vtedy, ak by bez tohto určenia bolo ohrozené právo žalobcu alebo ak by sa bez tohto určenia jeho právne postavenie stalo neistým. Tento právny názor bol prijatý a konštatovaný už v Správe o rozhodovaní súdov vo veciach vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam prejednávanej a schválenej občianskoprávnym kolégiom Najvyššieho súdu Slovenskej socialistickej republiky zo dňa 3.03.1982; následne bola táto správa prijatá do Zborníku IV, 1986, str. 156-185. Ďalej odkázala na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 1 Cdo 56/2003, publikované v časopise Zo súdnej praxe, pod č. 48/2004, v ktorom je nesporne vyslovené, že ak je žalovaný zapísaný v katastri nehnuteľností ako vlastník spornej nehnuteľnosti, žalobca má naliehavý právny záujem na určení svojho vlastníckeho práva. Uvedené je bez výhrad akceptované súdmi Slovenskej republiky aj naďalej (rozsudky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp.zn. 3 Cdo 144/2010, sp.zn. 3 Cdo 147/2010, sp.zn. 2 Obo 10/2009, sp.zn. 2 Obo 11/2009), dokonca došlo k posunu a spresneniu výkladu pojmu naliehavého právneho záujmu pri určovacích žalobách na určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam: „V súlade s konštantnou judikatúrou je na požadovanom určení vždy naliehavý právny záujem, ak má byť súdne rozhodnutie určujúce vlastnícke právo zaznamenané do katastra nehnuteľností a týmto spôsobom dosiahnutý stav súladu medzi právnym stavom a stavom zapísaným v katastri nehnuteľností“ (rozsudok Krajského súdu v Trnave zo dňa 20.1.2017, sp.zn. 10 Co 725/2015). Priamo vo svojej žalobe uviedla dôvody neplatnosti dotknutých právnych úkonov (kúpnej zmluvy a jej dodatku), ktoré sú neplatné od počiatku a zákon na ne hľadí akoby ani nikdy vykonané neboli, čím je spôsobený rozpor medzi stavom právnym a tým, ktorý je zapísaný v katastri nehnuteľností, teda stav právny nereflektuje stav zapísaný v katastri nehnuteľností. Keďže právne úkony, ktorými previedla svoje nehnuteľnosti na žalovaného, na základe ktorých bola aj vykonaná zmena zápisu vlastníka v katastri nehnuteľností, sú neplatné od počiatku, v právnom zmysle nikdy nepreviedla svoje vlastnícke právo k dotknutým nehnuteľnostiam v prospech žalovaného a tento sa nikdy nestal ich právoplatným vlastníkom. Je nesporné, že naliehavý právny záujem na podanej určovacej žalobe je daný, pretože iba takýmto určujúcim rozhodnutím súdu môže dôjsť k zmene zápisu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností a tým k zosúladeniu stavu právneho, t.j. stavu skutočného so stavom zapísaným v katastri nehnuteľností, ktorú skutočnosť nepopiera ani samotný súd prvej inštancie v odôvodnení napadnutého rozsudku. Žalobkyňa v odvolaní konštatovala, že procesnou podmienkou prípustnosti určovacej žaloby je preukázanie existencie naliehavého právneho záujmu a nie jeho výslovná interpretácia z jej úst alebo jej právneho zástupcu. V predmetnom spore je existencia naliehavého právneho záujmu preukázaná priamo v samotnej žalobe, z ktorej nesporne vyplýva, že existuje rozpor medzi skutočným stavom a stavom zapísaným v katastri nehnuteľností, a preto sa dožaduje zosúladenia tohto zapísaného stavu so stavom skutočným. Je predsa absurdné, aby konajúci súd na jednej strane sám tvrdil, že v obdobných prípadoch naliehavý právny záujem daný je, avšak v tomto konkrétnom, ničím sa v skutkových okolnostiach nelíšiacom, absentuje. S tvrdením prvoinštančného súdu uvedeného v odôvodnení napadnutého rozsudku, že ona ako pán sporu (dominus litis) zastúpená advokátom na základe Rozhodnutia centra právnej pomoci o priznaní nároku na poskytovanie právnej pomoci zo dňa 7.4.2016 príslušnou žalobou a právnym zdôvodnením pred súdom na pojednávaní dňa 28.6.2018 určila medze, v rámci ktorých súd mal poskytnúť ochranu jej právam a právam chráneným záujmom; skutočnosti tvrdené právnou zástupkyňou žalobkyne naliehavý právny záujem na požadovanom určení založiť nemohli, v takom prípade je potrebné žalobu z tohto (procesného) dôvodu zamietnuť bez toho, aby súd žalobu preskúmal z vecného hľadiska, nesúhlasí, pretože žalobca v žiadnom spore predsa nemôže určovať medze procesným podmienkam prípustnosti žaloby samej. Procesné podmienky prípustnosti žaloby sú určené zákonom, tieto musia byť vždy naplnené a súd z úradnej povinnosti skúma naplnenie procesných podmienok v každom štádiu konania a tým aj prípustnosť žaloby vo veci samej. Nie je preto možné, aby žalobca určoval akési medze v rámci ktorých má byť posúdené splnenie procesných podmienok. Žalobca svojim žalobným návrhom určuje vždy iba rozmedzie práv, ktoré boli podľa neho porušené a ktorým sa má poskytnúť ochrana a na toto určenie potom nadväzuje posúdenie konajúceho súdu, či boli splnené procesné podmienky prípustnosti žaloby vo veci samej. Naplnila všetky procesné podmienky prípustnosti svojej žaloby, pričom podľa súdu prvej inštancie ostalo sporným preukázanie naliehavého právneho záujmu. Nie je potom pravdivé tvrdenie, že skutočnosti ňou tvrdené, resp. jej právnym zástupcom, naliehavý právny záujem založiť nemohli, nakoľko tento už daný bol a vymedzila ho samotná súdna prax, z ktorej potom vychádzala pri koncipovaní žaloby. Nie je jej zrejmé, prečo sa prvoinštančný súd odchýlil od dlhoročne ustálenej súdnej praxe. Odvolaciemu súdu preto navrhla napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie zrušiť a vrátiť mu vec na ďalšie konanie; žiadala trovy odvolacieho konania.

5. Žalovaný sa k odvolaniu žalobkyne nevyjadril, odvolanie nepodal.

6. Odvolací súd preskúmal vec súc pritom viazaný rozsahom a dôvodmi odvolania [§ 379, § 380 Civilného sporového poriadku (zákon č. 160/2015 Z.z. účinný od 1.7.2016), ďalej len C.s.p.], túto prejednal bez nariadenia pojednávania a dospel k záveru, že odvolanie žalobkyne je dôvodné.

7. Odvolací súd sa nestotožnil s právnym záverom súdu prvej inštancie uvedenom v odôvodnení napadnutého rozsudku, že žalobkyňa nemá v danej veci naliehavý právny záujem na určení vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam nachádzajúcim sa v katastrálnom území H., zapísaných na liste vlastníctva č. XXXX, pozemku parcela registra „C“ č. XXXX/XXX, zastavané plochy a nádvoria o výmere XX m² a rodinného domu, súpisné č. XXXX umiestneného na parcele č. XXXX/XXXX. Odvolací súd poukazuje na to, že žalobca má právny záujem na požadovanom určení, ak by bez tohto určenia bolo ohrozené jeho právo alebo právny vzťah, na ktorom je zúčastnený, alebo by sa jeho právne postavenie bez tohto určenia stalo neistým. K vzniku žalobcovho právneho záujmu na určení stačí také chovanie žalovaného, ktoré nasvedčuje úmyslu žalovaného porušiť právo žalobcu alebo spôsobiť žalobcovi ujmu na jeho právnom postavení. Základným predpokladom úspešnosti žaloby o určenie, či tu právny vzťah, alebo právo je, alebo nie je, sú po procesnej stránke dve skutočnosti. Prvou je, že účastníci majú vecnú legitimáciu a druhou, že na určení je naliehavý právny záujem. Vecnú legitimáciu v konaní o určení, či tu právny vzťah, alebo právo je, alebo nie je, má ten, kto je účastný na právnom vzťahu alebo práva, o ktoré v konaní ide. Ak súd dospeje k záveru, že nie sú splnené zákonné podmienky pre prípustnosť určovacej žaloby, resp. že nie je preukázaná danosť naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, je potrebné takúto žalobu zamietnuť bez vykonávania ďalšieho dokazovania. Odvolací súd ďalej dodáva, že právny záujem žalobcu musí byť podľa požiadavky zákona kvalifikovaný, t.j. naliehavý. Posúdenie naliehavého právneho záujmu je otázkou právnej kvalifikácie rozhodujúcich skutočností. Pre žalobcu to znamená nevyhnutnosť tvrdiť a dokázať skutočnosti, z ktorých vyplýva existencia naliehavého právneho záujmu na žiadanom určení, čo je jednou z podmienok na to, aby súd mohol v rozsudku žalobe meritórne vyhovieť. Naliehavosť právneho záujmu je daná vtedy, ak je tu stav, že právo, resp. právny vzťah medzi stranami sporu je sporný, jestvuje ohrozenie práva, či právneho vzťahu, resp. stav neistoty právneho postavenia žalobcu, ktorý nemožno odstrániť inak, len určovacím výrokom a jestvuje potreba odstránenia tejto neistoty, resp. ohrozenia práva alebo právneho vzťahu. Súd preto v každom štádiu konania musí mať za doloženú existenciu naliehavého právneho záujmu, inak (bez skúmania vecnej stránky návrhu), musí žalobný návrh ako neprípustný zamietnuť. Či tento záujem jestvuje, skúma súd ex offa, t.j. z úradnej povinnosti. Platí to aj pre súd prvej inštancie, aj pre súd odvolací. Pre skúmanie súdu nie je treba, aby takúto obranu (nastolenie tejto otázky) v konaní žalovaný vôbec urobil, napríklad v podanom odvolaní proti rozsudku súdu prvej inštancie. Nepreukázaná existencia naliehavého právneho záujmu v čase rozhodovania súdu vedie k zamietnutiu určovacieho návrhu. Podľa rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 30.11.1998, sp.zn. 5 Cdo 60/1998, publikovaného v Zbierke súdnych rozhodnutí pod č. Rc 8/2000, sa určovacou žalobou žalobca domáha vydania autoritatívneho výroku súdu, že určitý právny vzťah alebo právo tu je (pozitívna určovacia žaloba), alebo že tu nie je (negatívna určovacia žaloba). Takéhoto určenia sa môže žalobca domáhať vtedy, ak je na tom naliehavý právny záujem, ktorý spočíva v tom, že právne postavenie žalobcu je bez tohto určenia ohrozené alebo je neisté. Autoritatívne určenie súdom potom ohrozenie, neistotu alebo neurčitosť v právnom postavení žalobcu odstraňuje bez toho, aby ukladalo splnenie nejakej povinnosti. Preto sa pri určovacích žalobách, na rozdiel od žalôb na plnenie, zdôrazňuje ich preventívny charakter a význam. Z uvedeného je tak zrejmé, že naliehavý právny záujem na určení je daný vtedy, ak je tu aktuálny stav objektívnej právnej neistoty medzi žalobcom a žalovaným, ktorý je ohrozením žalobcovho právneho postavenia a ktorý nemožno iným právnym prostriedkom odstrániť, nezáleží na tom, ako táto neistota vznikla. Posúdenie naliehavého právneho záujmu je otázkou právnej kvalifikácie rozhodných skutočností tých pomerov (vzťahov), ktoré sú ohrozené neistotou, a teda nebezpečenstvom budúceho porušenia právnych povinností iným subjektom. Podľa rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 3 Cdo 112/2004 (81/2006 ZSP) naliehavý právny záujem v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. (§ 137 písm. c/ C.s.p.), sa viaže na konkrétny určovací petit (to, čoho sa žalobca v konaní domáha) a súvisí s vyriešením otázky, či sa žalobou s daným určovacím petitom môže dosiahnuť odstránenie spornosti žalobcovho práva alebo neistoty v jeho právnom vzťahu. Určovacia žaloba nie je spravidla opodstatnená najmä vtedy, ak vyriešenie určitej otázky neznamena úplné vyriešenie obsahu spornosti daného právneho vzťahu alebo práva, alebo ak požadované určenie má povahu (len) predbežnej otázky vo vzťahu k posúdeniu, či tu je (nie je) právny vzťah alebo právo. Podmienkou prípustnosti takejto žaloby, musí byť naliehavý v tom zmysle, že žalobca v danom právnom vzťahu môže navrhovaným určením dosiahnuť odstránenie spornosti a ochranu svojich práv a oprávnených záujmov (ide najmä o prípady, v ktorých sa určením, či tu právny

vzťah alebo právo je či nie je, či sa vytvorí pevný základ pre právne vzťahy sporových strán a predíde sa žalobe na plnenie). Treba zdôrazniť, že nejde o určovaciu žalobu samu, ale o to, čoho (akého určenia) sa žalobca domáha a z akých právnych pomerov vychádza. Naliehavý právny záujem sa teda viaže na konkrétny určovací petit (to, čoho sa žalobca v konaní domáha) a súvisí s vyriešením otázky, či sa žalobou s daným určovacím petitom môže dosiahnuť odstránenie spornosti žalobcovho práva alebo neistoty v jeho právnom vzťahu; záver súdu o (ne)existencii naliehavého právneho záujmu žalobcu predpokladá teda posúdenie, či podaná určovacia žaloba je procesne prípustným nástrojom ochrany jeho práva a či snád' spornosť neodstraňuje a len zbytočne vyvoláva konanie, po ktorom bude musieť aj tak nasledovať iné konanie.

8. V posudzovanej veci je predmetom konania určovacia žaloba, z dôvodu ktorého prvoinštančný súd správne skúmal naliehavý právny záujem na požadovanom určení v zmysle § 137 písm. c/ C.s.p., ale dospel k nesprávnemu právnomu záveru, že žalobkyňa nemá naliehavý právny záujem na určení vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Odvolací súd sa v plnom rozsahu stotožňuje s argumentáciou žalobkyne uvedenou v odvolaní, že ak je žalovaný zapísaný v katastri nehnuteľností ako vlastník spornej nehnuteľnosti, žalobca má naliehavý právny záujem na určení svojho vlastníckeho práva, keď aj prvoinštančný súd v odôvodnení napadnutého rozhodnutia konštatoval, že pokiaľ je sporné, kto je vlastníkom určitej nehnuteľnosti, tento spor musí rozhodnúť súd v civilnom sporovom konaní, pričom naliehavý právny záujem spočíva v tom, že až na základe rozhodnutia súdu môže byť pôvodne sporný údaj v katastri nehnuteľností zmenený a preto podaná žaloba na určenie vlastníckeho práva je tak jediným možným postupom ako dosiahnuť zmenu zápisu v katastri nehnuteľností. Uvedeným konštatovaním sa však vôbec neriadil a bez bližšieho zdôvodnenia žalobu žalobkyne o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam pre nedostatok naliehavého právneho záujmu nedôvodne zamietol. Žalobkyňa v odvolaní poukázala aj na to, že v súlade s konštantnou judikatúrou je na požadovanom určení vždy naliehavý právny záujem, ak má byť súdne rozhodnutie určujúce vlastnícke právo zaznamenané do katastra nehnuteľností a týmto spôsobom dosiahnutý stav súladu medzi právnym stavom a stavom zapísaným v katastri nehnuteľností, s čím sa taktiež odvolací súd stotožňuje, pretože súdne rozhodnutie, ktorým bude určené vlastnícke právo, bude zaznamenané do katastra nehnuteľností.

9. Z uvedených dôvodov preto odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie zrušil podľa § 389 ods. 1 písm. c/ C.s.p. v spojení s § 380 ods. 2 a vrátil mu vec na ďalšie konanie podľa § 391 ods. 1 C.s.p. Povinnosťou súdu prvej inštancie bude opätovne rozhodnúť o žalobe o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam meritorne, keďže žalobkyňa má na požadovanom určení naliehavý právny záujem, ako prejudiciálnu otázku vyriešiť (ne)platnosť predmetnej kúpnej zmluvy a jej dodatku, zistiť skutkový stav veci (§ 132 ods. 1, § 185 ods. 1, ods. 2, ods. 3 C.s.p.), vykonať dokazovanie, ak táto potreba vyvstane, vykonané dôkazy vyhodnotiť v súlade s ustanovením § 191 ods. 1 C.s.p., rozhodnúť v súlade s ustanovením § 215 ods. 1, ods. 2 C.s.p. a zo zisteného skutkového stavu vyvodiť záver, ktorý je nutné správne a dostatočne odôvodniť v súlade s vyššie uvedenými požiadavkami vyplývajúcimi z ustanovenia § 220 ods. 2 C.s.p. Odvolací súd záverom uvádza, že súd prvej inštancie je viazaný právnym názorom odvolacieho súdu (§ 391 ods. 2 C.s.p.).

10. V novom rozhodnutí prvoinštančný súd rozhodne opätovne o náhrade trov konania pred súdom prvej inštancie vrátane trov konania vzniknutých stranám v konaní pred odvolacím súdom (§ 396 ods. 1, ods. 3, § 255 a nasl. C.s.p.).

11. Odvolací súd prijal rozhodnutie jednohlasne (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom od 1.5.2011; § 393 ods. 2 C.s.p.).

Poučenie:

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 C.s.p.).

Dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak

- a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov,
- b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu,

- c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník,
- d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie,
- e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo
- f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 C.s.p.).

(1) Dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky,

- a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu,
- b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo
- c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

(2) Dovolanie v prípadoch uvedených v odseku 1 nie je prípustné, ak odvolací súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu podľa § 357 písm. a) až n) (§ 421 C.s.p.).

(1) Dovolanie podľa § 421 ods. 1 nie je prípustné, ak

- a) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada,
- b) napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení v sporoch s ochranou slabšej strany neprevyšuje dvojnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada,
- c) je predmetom dovolacieho konania len príslušenstvo pohľadávky a výška príslušenstva v čase začatia dovolacieho konania neprevyšuje sumu podľa písmen a) a b).

(2) Na určenie výšky minimálnej mzdy v prípadoch uvedených v odseku 1 je rozhodujúci deň podania žaloby na súde prvej inštancie (§ 422 C.s.p.).

Dovolanie len proti dôvodom rozhodnutia nie je prípustné (§ 423 C.s.p.).

(1) Dovolanie sa podáva v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy.

(2) Dovolanie je podané včas aj vtedy, ak bolo v lehote podané na príslušnom odvolacom alebo dovolacom súde (§ 427 C.s.p.).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 C.s.p.).

(1) Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom.

(2) Povinnosť podľa odseku 1 neplatí, ak je

- a) dovolateľom fyzická osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,
- b) dovolateľom právnická osoba a jej zamestnanec alebo člen, ktorý za ňu koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,
- c) dovolateľ v sporoch s ochranou slabšej strany podľa druhej hlavy tretej časti tohto zákona zastúpený osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa, osobou oprávnenou na zastupovanie podľa predpisov o rovnakom zaobchádzaní a o ochrane pred diskrimináciou alebo odborovou organizáciou a ak ich zamestnanec alebo člen, ktorý za ne koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa (§ 429 C.s.p.).

(1) Dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení.

(2) Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 C.s.p.).

(1) Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

(2) Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 C.s.p.).

Dovolací dôvod nemožno vymedziť tak, že dovolateľ poukáže na svoje podania pred súdom prvej inštancie alebo pred odvolacím súdom (§ 433 C.s.p.).

Dovolacie dôvody možno meniť a dopĺňať len do uplynutia lehoty na podanie dovolania (§ 434 C.s.p.).

V dovolaní nemožno uplatňovať nové prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany okrem skutočností a dôkazov na preukázanie prípustnosti a včasnosti podaného dovolania (§ 435 C.s.p.).